

УДК 352.07:328.185:343.35:343.8(477:4)
DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.35.10>

МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ У СИСТЕМАХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Михайловська Євгенія Володимирівна,
orcid.org/0000-0001-6814-8843
доктор філософії за спеціальністю
081 Право,
заступник завідувача кафедри
адміністративного, господарського
права та фінансово-економічної
безпеки
(Навчально-науковий інститут права,
Сумського державного університету,
м. Суми, Україна)

У статті досліджено проблему корупції в системах органів публічного управління України, яка залишається однією з ключових перешкод на шляху до ефективного державного управління, сталого розвитку та інтеграції країни до Європейського Союзу. Проведено порівняльно-правовий аналіз механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам в Україні та країнах ЄС (Швеція, Данія, Фінляндія, Нідерланди, Німеччина).

Охарактеризовано причини та наслідки корупції, зокрема правові, економічні, соціальні та політичні чинники, а також негативний вплив цього явища на національну безпеку, економіку та довіру громадян до державних інституцій.

Розглянуто європейські підходи до протидії корупції, зокрема впровадження прозорості, цифровізації державних послуг, посилення незалежності антикорупційних органів, запобігання конфлікту інтересів, громадського контролю та антикорупційної освіти.

Визначено перспективи адаптації механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління до українських умов з урахуванням національних особливостей. Окреслено основні напрями вдосконалення антикорупційної політики України, серед яких: розширення цифрових технологій, посилення правової відповідальності за корупційні правопорушення, розвиток міжнародної співпраці та формування культури нетерпимості до корупції.

Акцентовано увагу на необхідності створення цілісної системи контролю та моніторингу, що базується на сучасних технологіях та міжнародних стандартах протидії корупції.

Зроблено висновок, що інтеграція кращих європейських практик сприятиме створенню ефективної антикорупційної системи, яка забезпечить прозорість, підзвітність та функціональність публічного управління в Україні, це стане важливим етапом для реалізації євроінтеграційних прагнень України, підвищення довіри громадян до державних інституцій та побудови суспільства, заснованого на принципах верховенства права, доброчесності й демократичних цінностей.

Ключові слова: корупція, корупційні ризики, публічне управління, механізми протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління, антикорупційна політика, країни Європейського Союзу.

MECHANISMS FOR COUNTERACTING AND PREVENTING CORRUPTION RISKS IN THE SYSTEMS OF PUBLIC ADMINISTRATION BODIES: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF UKRAINE AND THE EU COUNTRIES

Mykhailovska Yevheniia Volodymyrivna,
orcid.org/0000-0001-6814-8843
Doctor of Philosophy, Speciality 081 Law,
Deputy Head of the Department
of Administrative, Commercial Law
and Financial and Economic Security
(Educational and Research Institute
of Law, Sumy State University, Sumy,
Ukraine)

The article studies the problem of corruption in the systems of public administration bodies of Ukraine, which remains one of the key obstacles to effective public administration, sustainable development and integration of the country into the European Union. A comparative legal analysis of the mechanisms for counteracting and preventing corruption risks in Ukraine and EU countries (Sweden, Denmark, Finland, the Netherlands, Germany) is carried out.

The causes and consequences of corruption, including legal, economic, social and political factors, as well as the negative impact of this phenomenon on national security, economy and public trust in state institutions are described.

European approaches to combating corruption are considered, including the introduction of transparency, digitalisation of public services, strengthening the independence of anti-corruption bodies, prevention of conflicts of interest, public control and anti-corruption education.

Prospects for adapting the mechanisms of counteracting and preventing corruption risks in the systems of public administration bodies to Ukrainian conditions, taking into account national peculiarities, are determined. The main directions of improvement of Ukraine's anti-corruption policy are outlined, including: expansion of digital technologies, strengthening of legal liability for corruption offences, development of international cooperation and formation of a culture of intolerance to corruption.

The author emphasises the need to create an integrated control and monitoring system based on modern technologies and international anti-corruption standards.

It is concluded that the integration of the best European practices will contribute to the creation of an effective anti-corruption system that will ensure transparency, accountability and functionality of public administration in Ukraine, which will be an important step towards the realisation of Ukraine's European integration aspirations, increasing public confidence in state institutions and building a society based on the principles of the rule of law, integrity and democratic values.

Key words: corruption, corruption risks, public administration, mechanisms for counteracting and preventing corruption risks in the systems of public administration bodies, anti-corruption policy, EU countries.

Постановка проблеми. Корупція в системах органів публічного управління залишається однією з найбільших перешкод на шляху до ефективного державного управління, сталого розвитку та інтеграції України до Європейського Союзу. Попри численні спроби реформування антикорупційної політики, чинні механізми запобігання та протидії корупційним ризикам залишаються недостатньо ефективними. Основними проблемами є відсутність цілісної системи контролю, недостатній рівень цифровізації управлінських процесів, обмежена незалежність антикорупційних інституцій та низький рівень суспільної довіри до державних органів.

Європейський досвід свідчить про важливість комплексного підходу, що включає поєднання нормативно-правових, інституційних та технологічних інструментів, однак адаптація цих практик до українських умов вимагає врахування специфіки національної системи управління, правової бази та соціально-економічного контексту.

Ідентифікація ефективних механізмів запобігання та протидії корупції в системі органів публічного управління України через порівняльно-правовий аналіз з досвідом країн Європейського Союзу дає можливість розробити рекомендації щодо вдосконалення національної антикорупційної політики, спираючись на кращі європейські практики.

Стан опрацювання теми можна вважати задовільним, проте залишаються питання, які потребують подальшого дослідження, зокрема аналіз причин та наслідків корупційних ризиків у системах органів публічного управління. Науковці, такі як: Заїка К. П., Головач Т. А., Самойлович А. А., Пироговська В. О., Предместніков О. Г., Гончарук О. В., Дубич К. В., Пінчук, В. І., Скочилас-Павлів О. В., Головкін Б. М., Вербановський В.В. та інші, у своїх працях висвітлюють окремі аспекти цієї багатогранної проблематики. Водночас питання інтеграції найкращих європейських практик і механізмів запобігання та протидії корупційним ризикам, а також їх адаптація до українських реалій, залишаються недостатньо вивченими та потребують глибшого аналізу і наукового обґрунтування.

Метою наукової статті є проведення порівняльно-правового аналізу механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління України та країн Європейського Союзу, з подальшою ідентифікацією ефективних підходів і розробкою рекомендацій щодо вдосконалення національної антикорупційної політики.

Виклад основного матеріалу статті. Корупція в системах органів публічного управління залишається однією з ключових проблем, що стримують сталий розвиток держави, підривають довіру громадян до влади та створюють загрози національній безпеці. Ця проблема особливо актуальна для України, яка перебуває на етапі реформування публічного управління та інтеграції до Європейського Союзу. Ефективна протидія корупції є невід'ємною умовою для побудови прозорості, підзвітності та функціональної системи державного управління.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», корупція визначається як використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», своїх службових повноважень або пов'язаних із ними можливостей для отримання неправомірної вигоди, прийняття такої вигоди чи обіцянки (пропозиції) вигоди для себе чи інших осіб. Також корупцією вважається надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою спонукання цієї особи до неправомірного використання своїх службових повноважень або можливостей, пов'язаних із ними [1, 2]. Визначення корупції у Законі

України «Про запобігання корупції» охоплює як активні, так і пасивні форми зловживання службовими повноваженнями або пов'язаними з ними можливостями з метою отримання неправомірної вигоди. Корупція включає такі дії, як безпосереднє отримання вигоди, прийняття обіцянок чи пропозицій вигоди, а також надання або вимагання вигоди для впливу на виконання службових повноважень.

Основною характеристикою корупції є використання посадового становища для досягнення особистих чи сторонніх інтересів, що суперечить принципам доброчесності, законності та соціальної справедливості. Корупція є наслідком реалізації корупційних ризиків, а корупційні ризики, своєю чергою, створюють основу для виникнення та поширення корупції. Ефективна боротьба з корупцією можлива лише через аналіз і усунення таких ризиків шляхом впровадження прозорих процедур, підвищення відповідальності посадових осіб, вдосконалення законодавства та забезпечення активного контролю з боку суспільства.

Заїка К. П. звертає увагу на поняття ризику та пропонує визначати корупційний ризик як сукупність явищ і обставин, що виникають у процесі діяльності суб'єктів публічної адміністрації та створюють умови для можливого вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією [3].

Головач Т. А. трактує поняття «корупційного ризику» як нормативно-правові, організаційні та інші умови, що виникають у діяльності осіб, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції, і створюють можливість вчинення корупційних правопорушень [4].

На думку автора, «корупційні ризики» слід визначати як сукупність умов, факторів та обставин, що виникають у процесі виконання функцій і повноважень публічної адміністрації, сприяють формуванню корупційної поведінки, створюють загрозу ефективності державного управління та підривають суспільну довіру. Ці ризики також можуть призводити до правопорушень, пов'язаних із корупцією. У сучасних умовах корупційні ризики у системах органів публічного управління доцільно розглядати як сукупність нормативно-правових, організаційних, соціальних та інших факторів, які виникають у діяльності суб'єктів публічної адміністрації, створюючи можливості для вчинення корупційних правопорушень і загрозу негативних наслідків для інтересів особистості, суспільства та держави.

Боротьба з корупцією є одним із ключових національних викликів сучасної України. Від часу здобуття незалежності корупція визначається як пряма загроза національній безпеці, стабільності та економічному розвитку. Її негативні наслідки проявляються у підриві основоположних конституційних принципів, зокрема соціальної справедливості та рівності перед законом. Корупція підточує довіру громадян до влади, блокує ефективне функціонування ринкових механізмів, які мають сприяти конкуренції та запобігати монополізації економіки, а також стимулює лобіювання у законодавчій і регуляторній сферах. Вимога до постійної та рішучої боротьби з цим суспільно-правовим явищем є нагальною як для політиків, так і для суспільства [5].

Хоча корупція становить одну з ключових загроз національній безпеці України, боротьба з нею повинна здійснюватися виключно правовими методами із суворим дотриманням конституційних принципів та норм законодавства, ухваленого відповідно до Конституції України [6, 7].

У Конституції України термін «корупція» безпосередньо не згадується, проте Основний Закон визначає низку положень, які закріплюють принципи, спрямовані на запобігання корупційним проявам і забезпечення доброчесності в діяльності органів публічної влади та посадових осіб. Серед цих принципів варто виділити: верховенство права та поділ влади, законність у діяльності державних органів, рівність

громадян перед законом, право громадян на участь в управлінні державними справами, а також обов'язок дотримання Конституції та законів України.

Зокрема, стаття 6 закріплює поділ державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, які діють у межах, визначених Конституцією, і відповідно до законів України. Стаття 19 зобов'язує органи державної влади, місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб діяти виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачений Конституцією та законами України. У свою чергу, стаття 24 гарантує рівність усіх громадян у правах і свободах та забороняє будь-які форми привілеїв чи обмежень, а стаття 38 забезпечує право громадян на участь в управлінні державними справами, сприяючи прозорості та підзвітності влади. Водночас стаття 68 зобов'язує кожного громадянина дотримуватися Конституції та законів України, не порушуючи прав, свобод, честі й гідності інших осіб [7], конституційні принципи, такі як верховенство права, прозорість у діяльності державних органів, рівність перед законом і законність, забезпечують правову основу для формування ефективної антикорупційної політики, яка повинна відповідати вимогам сучасного демократичного суспільства.

Рівень корупції в державі також впливає на формування антикорупційної політики та може оцінюватися за допомогою різних методів. Найбільш об'єктивним і точним показником поширеності рівня корупції вважається аналіз причин та наслідків цього явища [8], що дозволяє визначити вплив корупції на функціонування державних інституцій, рівень суспільної довіри та ефективність публічного управління. Корупція в Україні являє собою складне явище, яке має глибокі соціальні, економічні та політичні корені [8, 9], її поширення значною мірою обумовлене сукупністю факторів, які можуть бути умовно класифіковані на правові, економічні, соціальні та політичні чинники та причини, що ускладнює її подолання та вимагає системного аналізу причин і наслідків корупційних діянь.

Однією з ключових причин є недоліки правової та інституційної системи, які включають відсутність дієвих механізмів контролю та підзвітності в діяльності органів державної влади, недостатню ефективність антикорупційного законодавства та залежність антикорупційних інституцій від політичного впливу. Недосконалість нормативно-правової бази створює умови, що унеможливають ефективну боротьбу з корупцією, та сприяє її поширенню.

Економічні чинники також суттєво впливають на формування корупційних ризиків [10], зокрема, низький рівень оплати праці публічних службовців змушує їх шукати додаткові джерела доходу, що провокує корупційну поведінку. Крім того, нерівномірний розподіл ресурсів та можливостей, а також високий рівень тіньової економіки, створюють додаткові стимули для зловживань.

Серед соціальних причин корупції можна виділити толерантне ставлення суспільства до корупційної поведінки, яке зумовлене історичними та культурними особливостями, недостатня активність громадянського суспільства та низький рівень обізнаності населення щодо механізмів протидії корупції також значно ускладнюють боротьбу з цим явищем.

Політичні чинники включають зрощення бізнесу і політики, зловживання службовим становищем для досягнення економічних і політичних вигод, а також непрозорість процесів прийняття рішень [10, 11], ці фактори формують додаткові передумови для поширення корупційних практик.

Наслідки корупції є багатогранними і мають негативний вплив на всі аспекти суспільного життя. У сфері економіки корупція спричиняє зниження рівня інвестицій, втрати державного бюджету через розвиток тіньової економіки та неефективний

розподіл ресурсів, що уповільнює економічний розвиток країни. Соціальні наслідки включають поглиблення соціальної нерівності, зниження довіри громадян до державних інституцій та формування корупційної культури, яка впливає на майбутні покоління. У політичному аспекті корупція призводить до послаблення легітимності влади, зростання політичної нестабільності та ускладнення процесів реформування державного управління. Вона також створює загрози національній безпеці, сприяючи проникненню організованої злочинності в стратегічно важливі сектори економіки та знижуючи здатність держави ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики та загрози. Корупція становить серйозний виклик для ефективності публічного управління, суспільної стабільності та національної безпеки, її подолання вимагає комплексного підходу, заснованого на аналізі причин і наслідків цього явища, що дозволяє краще зрозуміти його природу та визначити дієві механізми запобігання корупції.

Механізм запобігання корупції є одним із основоположних елементів забезпечення доброчесності у державному управлінні та суспільстві, що охоплює імплементацію міжнародних антикорупційних стандартів у правову систему України, практичну реалізацію державної антикорупційної політики, впровадження антикорупційних ініціатив, міжнародну співпрацю та діяльність громадських об'єднань. Головною метою функціонування цього механізму є захист особи, суспільства, держави та бізнесу від корупційних посягань, що сприяє створенню прозорого й справедливого середовища для розвитку держави [12]. Важливу роль у цьому процесі також відіграють механізми протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління, оскільки вони є сукупністю правових, організаційних, адміністративних, освітніх та економічних заходів, спрямованих на ідентифікацію, оцінку, мінімізацію та усунення умов і факторів, що сприяють виникненню корупційних проявів у публічному управлінні.

Правові заходи включають удосконалення антикорупційного законодавства [1], запровадження чітких правил і процедур для уникнення конфлікту інтересів, а також регламентацію діяльності посадових осіб.

Адміністративні заходи спрямовані на посилення контролю за виконанням службових обов'язків посадовими особами, регулярний аудит і моніторинг діяльності органів державної влади, а також забезпечення прозорості у роботі органів публічного управління.

Організаційні заходи передбачають створення спеціалізованих антикорупційних органів, розробку стратегій і планів із запобігання корупції та впровадження сучасних технологій, зокрема цифровізації державних послуг.

Освітні та інформаційні заходи охоплюють навчання посадових осіб етичним стандартам і антикорупційній поведінці, інформування громадськості про механізми запобігання корупції та формування культури нетерпимості до корупційних проявів у суспільстві.

Економічні заходи включають забезпечення гідного рівня оплати праці публічних службовців, мінімізацію умов для тіньових економічних схем, підтримку конкуренції та ліквідацію монополій у ключових секторах.

Незважаючи на досягнутий прогрес у реалізації антикорупційних реформ, існуючі механізми запобігання та протидії корупції в Україні залишаються недостатньо ефективними. Основними проблемами є: відсутність цілісної системи контролю, недостатній рівень цифровізації управлінських процесів, брак ресурсів і незалежності антикорупційних інституцій, а також низький рівень суспільної довіри до органів державної влади.

Країни Європейського Союзу, такі як Швеція, Данія, Фінляндія, Нідерланди та Німеччина, демонструють значні успіхи у протидії корупції завдяки впровадженню комплексних механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління, які включають нормативно-правові, інституційні та технологічні заходи.

Інтеграція європейських практик, адаптованих до українських реалій, має значний потенціал для підвищення ефективності антикорупційної політики і сприяння створенню прозорої, підзвітної та функціональної системи публічного управління. На основі позитивного досвіду таких країн, як Швеція, Данія, Фінляндія, Нідерланди та Німеччина, для України пропонується впровадження низки ефективних антикорупційних практик і механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам, адаптованих до національного контексту. До них, зокрема, належать: підвищення прозорості державного управління (досвід Швеції та Данії); цифровізація державних послуг (досвід Фінляндії); запобігання конфлікту інтересів (досвід Нідерландів); забезпечення незалежності антикорупційних органів (досвід Німеччини); посилення громадського контролю та залучення громадян (досвід Швеції та Данії); освіта та формування культури нетерпимості до корупції (досвід Німеччини та Нідерландів); посилення відповідальності за корупційні правопорушення (досвід Фінляндії); розширення міжнародної співпраці (загальноєвропейський досвід) [13, 14].

Підвищення прозорості державного управління (досвід Швеції та Данії). Відкрите державне управління передбачає обов'язкову публікацію всіх рішень, нормативних актів і звітів органів державної влади у відкритому доступі. Це сприяє створенню електронних платформ для забезпечення доступу громадян до публічної інформації, а також підвищує прозорість бюджетного процесу і контроль за витратами державних коштів.

Цифровізація державних послуг (досвід Фінляндії). Використання сучасних технологій дозволяє впроваджувати єдині електронні платформи для надання державних послуг, що мінімізують прямий контакт між громадянами та посадовими особами, знижуючи ризик корупції. Це також включає розширення функціоналу систем електронного урядування для моніторингу виконання державних програм і застосування блокчейн-технологій для збереження даних про тендери, реєстрацію власності та державні закупівлі.

Запобігання конфлікту інтересів (досвід Нідерландів). Для мінімізації конфліктів інтересів у роботі публічних службовців важливим є впровадження автоматичних систем моніторингу, а також запровадження чітких механізмів декларування подарунків, доходів та витрат посадових осіб. Обов'язкове навчання службовців принципам уникнення конфлікту інтересів сприяє зниженню корупційних ризиків.

Забезпечення незалежності антикорупційних органів (досвід Німеччини). Створення повністю незалежних органів, які відповідальні за розслідування корупційних правопорушень, з чіткими гарантіями захисту від політичного тиску є ключовим компонентом. Також важливо забезпечити стабільне фінансування таких інституцій та здійснювати регулярну зовнішню оцінку їхньої роботи для підвищення прозорості та довіри.

Посилення громадського контролю та залучення громадян (досвід Швеції та Данії). Необхідно підтримувати громадські організації, які займаються моніторингом діяльності органів влади та виявленням корупційних схем. Регулярні громадські слухання, консультації у процесі ухвалення рішень та створення платформ для громадського моніторингу державних програм сприяють прозорості й підзвітності.

Освіта та формування культури нетерпимості до корупції (досвід Німеччини та Нідерландів). Антикорупційна освіта повинна включати систематичні тренінги та програми для службовців, спрямовані на дотримання етичних стандартів і запобігання корупції. Важливим є також включення антикорупційної освіти до навчальних програм шкіл і університетів та проведення інформаційних кампаній для формування суспільної нетерпимості до корупції.

Посилення відповідальності за корупційні правопорушення (досвід Фінляндії). Запровадження жорсткіших санкцій за корупційні правопорушення, включаючи конфіскацію незаконно отриманих активів, є важливим кроком. Необхідно також забезпечити ефективність судового розгляду корупційних справ шляхом створення спеціалізованих судів або палат, а також відкритості інформації про такі розгляди.

Розширення міжнародної співпраці (загальноєвропейський досвід). Інтеграція України до міжнародних антикорупційних ініціатив, таких як GRECO (Група держав проти корупції), та співпраця з Європейським агентством з боротьби з шахрайством (OLAF) сприятимуть обміну досвідом і технологіями. Спільні розслідування з іншими країнами дозволяють виявляти міжнародні корупційні схеми [15, 16].

Висновки. Проведений порівняльно-правовий аналіз механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління України та країн Європейського Союзу дозволив встановити, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови впровадження комплексних механізмів протидії та запобігання корупційним ризикам у системах органів публічного управління, які включають нормативно-правові, інституційні та технологічні заходи. Європейський досвід (Швеція, Данія, Фінляндія, Нідерланди, Німеччина) підтверджує важливість прозорості, цифровізації, громадського контролю та незалежності антикорупційних органів.

Українська антикорупційна політика потребує вдосконалення з урахуванням правового, соціального й економічного контексту країни. Основними напрямками є підвищення прозорості державного управління, впровадження цифрових технологій, врегулювання конфліктів інтересів, забезпечення незалежності антикорупційних органів та посилення відповідальності за правопорушення. Особливу увагу слід приділити формуванню культури нетерпимості до корупції через освіту та інформування громадськості.

Адаптація європейських практик сприятиме створенню в Україні ефективної системи запобігання корупції, що зміцнить довіру громадян до державних інституцій, забезпечить прозорість управлінських процесів і підтримає сталий розвиток, це стане важливим етапом для інтеграції України до європейського простору, що базується на демократичних цінностях, верховенстві права та підзвітності влади.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII : станом на 20 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Михайловська Є. В. Корупційні ризики, які негативно впливають на діяльність державних службовців у системі державного управління. *Актуальні проблеми запобігання корупції в органах публічної влади в Україні в умовах євроінтеграції: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 10–11 квітня 2018 р.)*. Запоріжжя, 2018. С. 166–168.
3. Заїка К. П. Корупційні ризики: поняття та засоби їх мінімізації. *Актуальні проблеми правознавства*. Вип. 2, 2018. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2018_2_7
4. Головач Т. А. Поняття корупційних ризиків. *Економіка. Фінанси. Закон*. Вип. № 12, 2020. С. 16–19. URL: http://efp.in.ua/public_html/uploads/journals/285/efp_12_2020.pdf#page=16

5. Самойлович А. А. Значення кваліфікації корупційних адміністративних правопорушень для національної поліції України. *Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право*. Т. 30 (69). № 5. 2019. С. 171–175.
6. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/31631-zapobigannyakorupciyi?utm_source.com
7. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 20 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
8. Пироговська В. О., Предместніков О. Г., Гончарук О. В. Запобігання корупції в органах державної влади України: роль адміністративного права. *Академічні візії*. № 27. 2024. С. 1–15. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/836>
9. Скобіна І. І., Дубич К. В. Організаційно-правові засади запобігання корупції в державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 8. 2021. С. 120–126. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2021/21.pdf
10. Пінчук, В. І. Механізми державного управління запобіганню корупції в органах влади в контексті економічної безпеки : дис...д-ра філос.: 281. Чернігів, 2023. 231 с. URL: https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2023/09/dyser_tacziya_pinchuk.pdf
11. Скочиляс-Павлів О. В. Корупція як негативне соціально-правове явище: ознаки та причини. *Право та державне управління* № 2 (35) том 2. 2019. С. 41–46. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_2/8.pdf
12. Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. № 4. 2018. С. 254–260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_4_55
13. Transparency International. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org>
14. Вербановський В.В. Механізми протидії корупційним ризикам в системі публічної служби: міжнародний досвід. *Актуальні проблеми державного управління* Том 3 № 84. 2021. С. 194–198. URL: <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/246400>
15. GRECO (Група держав проти корупції). Рекомендації щодо протидії корупції в державному секторі. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco>
16. Досвід Європейського Союзу у боротьбі з корупцією. Офіційні документи Європейської Комісії. URL: <https://ec.europa.eu>